

Рубанчук Г. С.,

аспірант кафедри цивільного та трудового права

Інституту політології та права

Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова

«МАЙНО» ФІЗИЧНОЇ ОСОБИ З НЕДОЛІКОМ ЦИВІЛЬНОЇ ДІЄЗДАТНОСТІ: ПОНЯТТЯ ТА СКЛАД

Анотація. Стаття присвячена правовій категорії «майно», його складу, а також з'ясуванню, що є майном фізичної особи з недоліком цивільної дієздатності.

Ключові слова: майно, недолік цивільної дієздатності, управління майном.

Постановка проблеми. Людину впродовж всього її життя оточують предмети матеріального світу, матеріальні блага, речі, які мають цінність і ціну [11, с. 219]. Майном як особливим об'єктом вважаються окрема річ, сукупність речей, а також майнові права та обов'язки. Майно може перебувати у приватній власності фізичної особи чи юридичної особи, держави, територіальної громади, українського народу. З приводу майна виникають майнові відносини, які є головним предметом цивільно-правового регулювання. Майновими цивільними правовідносинами є засновані на юридичній рівності та майново-розпорядчій самостійності учасників і врегульовані нормами цивільного права суспільні відносини, які виникають з приводу об'єктів, що мають мінову вартість і грошову оцінку, спрямовані на задоволення цивільних інтересів і опосередковують привласнення та оборот майнових благ [14, с. 93].

Умовою повноцінної участі фізичної особи в майнових цивільних правовідносинах є її правосуб'єктність, тобто, цивільна правоздатність та дієздатність. Остання передбачає здатність фізичної особи самостійно створювати для себе цивільні права й обов'язки і самостійно їх здійснювати, передумовою чого є її спроможність розуміти значення своїх дій та керувати ними. З цієї позиції ми виділяємо як окрему категорію «дієздатність з недоліком», яка обумовлює потребу особливої правової охорони майнових прав та інтересів фізичних осіб, яким вона притаманна.

Недоліком цивільної дієздатності фізичної особи, як ми обґрунтовуємо в іншій нашій праці [12, с. 160], є природний та/або юридичний брак здатностей чи можливостей фізичної особи у цивільних правовідносинах, що пов'язаний з її віком (малолітня, неповнолітня), станом здоров'я чи асоціальною поведінкою (обмежено дієздатна), або іншим станом (безвісна відсутність), які унеможливають самостійне здійснення фізичною особою своїх майнових прав та виконання покладених на неї обов'язків.

Враховуючи підстави, які зумовлюють брак цивільної дієздатності, ми виділяємо недолік цивільної дієздатності: *природний*, який стосується малолітніх та неповнолітніх осіб, та *організаційний* – щодо безвісно відсутніх та осіб, місце перебування яких невідоме. Згідно закону забезпечується встановлення опіки над майном таких фізичних осіб та/або управління таким майном.

Мета статті полягає у з'ясуванні особливостей управління майном як одного із головних засобів охорони майнових інтересів вказаних осіб. Необхідно визначити, що таке майно, і що саме є майном фізичної особи з недоліком цивільної дієздатності, оскільки правильне розуміння терміна «майно» у різних

значеннях практично важливе для конкретних прав та обов'язків сторін у правовідносинах, де майно виступає об'єктом права [7, с. 323].

Стан наукового дослідження. До проблем поняття майна зверталися як класики-цивілісти (Д. І. Мейер, В. І. Синайський, К. П. Победоносцев, Г. Ф. Шершеневич та ін.), в тому числі зарубіжні (Б. Віндшейд, Г. Дернбург, Л. Еннексерус, Ф. Регельсберг, Р. Сават'є та ін.), так і сучасні дослідники (В. О. Лапач, Є. О. Суханов, Є. О. Мічурін, Ю. П. Пацурківський та ін.). Генезу наукових поглядів на сутність категорії «майно» детально проаналізовано у праці С. І. Шимон [14].

Категорія «майно» є однією з основоположних у цивільному праві [14, с. 84], виступає первинною категорією, тому її вивчення є *актуальним*, становить інтерес для теорії цивільного права та практики вирішення питань, пов'язаних з управлінням майном фізичної особи.

Виклад основного матеріалу. Термін «майно» має свою історію, проте не таку давню як, скажімо, зобов'язання, договір, делікт, які сягають коріннями в римське цивільне право. Римська юриспруденція не оперувала цим поняттям, використовуючи термін «*universitas*» – сукупність, яка включала сукупність прав та обов'язків при спадкуванні, сукупність речей та речових прав [10, с. 90]. Термін «майно» вперше з'явився в дореволюційному законодавстві, у Зводі законів Російської імперії і згодом набув значення «наріжного каменя» в приватному праві. Поступово його зміст розширювався й відповідно зростали проблеми його тлумачення та застосування. Проте вже класики цивільстики наголошували на неприпустимості отождолення речей і майна та розглядали останнє як сукупність юридичних відносин особи, які можна оцінити в грошах [14, с. 93].

Метою введення терміна «майно» до правового лексикону є прагнення відокремити певну сукупність об'єктів і закріпити її за певним суб'єктом права. В цьому випадку поняття майна охоплює майнові блага, які належать певній особі, отже, здійснюється розмежування, відокремлення майна різних суб'єктів права. Об'єднуюча функція цього поняття виражається в тому, що воно об'єднує в собі різні об'єкти на підставі їх закріплення за одним суб'єктом. Така консолідація може ґрунтуватися на зв'язках, які визначаються економічним значенням [14, с. 94-95].

Вітчизняні науковці, зазвичай, у визначенні поняття «майно» не роблять акценту на приналежності його певному суб'єктові. Часто його тлумачення спираються на нормативні приписи. Так, майно пояснювалося як «конкретні речі, гроші, цінні папери або сукупність цих речей». Такий підхід відображав положення ч. 2 ст. 22 чинного на той час Цивільного кодексу Української РСР 1963 р. (далі – ЦК УРСР), за яким громадянин, що був оголошений померлим, у змозі при появі вимагати повернення його «майна, тобто як однієї конкретної речі, так і їх сукупності» [14, с. 106].

Норми закону, який діяв у різні часи, засвідчують розвиток цієї категорії в праві. Так, у ЦК УРСР 1922 р. термін «майно»

живався лише у значенні речі; спадковим майном вважалася виключно річ, борги ж спадкодавця не входили до складу спадщини, а тільки обтяжували її (ст. 434 кодексу). За ЦК УРСР термін «майно» означав річ або набір (сукупностей) речей, як сукупність прав та обов'язків цей термін не живився [11, с. 220]. За приписами Цивільного кодексу України 2003 р. (далі – ЦК України) майно визначене як особливий об'єкт (ст. 190); у традиційному розумінні майна до його складу належать: окрема річ, сукупність речей, майнові права та обов'язки [1].

Таким чином, ми можемо виділити у визначеному законом складі майна три елементи: речі (предмети матеріального світу), майнові права, майнові обов'язки. Це стало наслідком розвитку законодавства під впливом практичних потреб та здобутків правової теорії, у якій питання про склад майна було предметом спорів ще з часів класичної цивілістики. Поступово уявлення про майно як про сукупність набуло суто правового забарвлення: під терміном «майно» стали розуміти не тільки належні одній особі сукупність речей, але й прав або прав і обов'язків.

Так, Д. І. Мейер включав до складу майна речі й чужі дії, відзначаючи, що майном є ті речі, які перебувають в цивільному обороті, мають певну цінність та становлять юридичний інтерес [6, с. 139]. Г. Ф. Шершеневич розглядав майно з економічної та юридичної точок зору. Речі і чужі дії складають економічні блага, і запас таких благ, що знаходиться у володінні певної особи, називається майном з економічної точки зору, яке не співпадає з юридичним поняттям про майно. З юридичної точки зору майном є сукупність майнових, тобто, юридичних відносин, що підлягають грошовій оцінці, в яких перебуває певна особа. Отже, зміст майна, з юридичної точки зору, виражається з одного боку в: а) сукупності речей, що належать особі на праві власності і в силу інших речових прав; б) в сукупності прав на чужі дії; а з іншого боку в: а) сукупності речей, що належать іншим особам, але тимчасово перебувають у її володінні; б) сукупності зобов'язань, що покладені на неї. Сума відносин першого роду становить актив майна, сума відносин другого роду – пасив майна. Вчений зазначав, що закон не витримує суворої термінології: вживає слово «майно» замість «річ», а замість майна говорить про власність або про володіння. [13, с. 95]. В. М. Хвостов розглядав майно як особливе юридичне поняття, яке позначає певну сукупність юридичних відносин. Ю. С. Гамбаров відносив до майна сукупність тих «прав, які належать даній особі й наділені якістю мінової вартості». Д. Д. Грімм вважав, що саме майно не виступає об'єктом прав та обов'язків, таку роль виконують виключно окремі блага, що входять до його складу [14, с. 101].

Зарубіжні вчені аналогічного історичного періоду обстоювали позицію, що майном є сукупність прав. Так, Б. Віндшейд вважав майном «належні визначеній особі майнові права». Л. Еннекерус підкреслював, що майном є не тільки права, які можуть бути оцінені в грошах, – це сукупність будь-яких прав, які слугують задоволенню потреб особи [14, с. 102]. Серед німецьких цивілістів, погляди яких істотно вплинули на розвиток вітчизняної науки цивільного права, також не існувало єдності точок зору на поняття майна. Так, А. Бринц вважав, що поняття майна в економічному аспекті розкривається як сукупність належних особі цінностей, у юридичному ж плані релевантним є уявлення про майно в якості сукупності благ, що мають цінність в активному або пасивному сенсі (спадщина, рухоме й нерухоме майно); не все, що підлягає оцінці, має бути віднесене до майна. На думку Г. Дербурга, майно – це сукупність благ, що належать конкретній особі й мають грошову вартість [9].

Ф. Регельсбергер визначав майно як «коло юридичної влади певної особи над благами, які мають грошову оцінку» [14, с. 102].

Значна увага поняттю майна як цільної сукупності благ надавалася дослідниками французького цивільного права. Так, відомий коментатор Французького цивільного кодексу К. С. З. фон Лінгенталь вважав, що множина зовнішніх предметів може розглядатися як єдине ціле або внаслідок розсуду власника (*universitas facti*), або в силу закону (*universitas iuri*). Об'єктами майна є зовнішні предмети, що належать особі, однак не як окремі предмети з їхніми індивідуальними властивостями, а як блага в загальному розумінні або як блага, що мають грошову оцінку [9]. Інший французький правознавець Р. Сават'є також відзначав специфіку майна як об'єкта правовідносин: «в юридичному житті реальні речі опосередковуються правами, які здійснюються стосовно цих речей ..., будь-яке майно складається з прав з тою лише особливістю, що право власності часто плутають з річчю, яка є його об'єктом». Науковець зазначав, що майно – це не реальні речі, а майнові права [14, с. 102].

Підходи сучасних цивілістів до визначення поняття і складу майна відображені в позиції Є. О. Суханова, який підкреслював, що в буквальному значенні слова «майно» – це сукупність належних суб'єктові цивільного права речей, майнових прав та обов'язків [14, с. 98]. Попри це, як зауважує Ю. П. Пацурківський, існує тенденція до використання різних термінів для позначення одного і того самого явища, а саме: синонімія термінів, а також у результаті аналізу використання в цивільному праві терміна «майно» встановлює шість його значень: сукупність всіх належних особі речей; або прав; прав і обов'язків; а також частина сукупності прав або прав і обов'язків; одинична річ (*singulare res*); мінова цінність (*pretium commune*) [9].

Зрозуміло, що в основу розуміння цивілістичного терміну покладається лінгвістичне значення певного слова. Тлумачний словник української мови трактує майно як речі, які комусь належать на правах власності (добро, маєтність, власність, житки, рідше – маєток) [8, с. 551].

Глосарій юридичної термінології конкретизує «майно» як: 1) матеріальні блага, які є об'єктом речових прав (права власності, повного господарського відання, оперативного управління, сервітутів, суперфіцію та інше); майно – це річ або кілька речей та майнові права; 2) сукупність майнових прав та обов'язків певної особи (у цьому значенні вживають поняття «спадкове майно»), «майно, що знаходиться на балансі підприємства» тощо); 3) сукупність майнових прав певної особи (у цьому значенні поняття «майно» вживається головним чином у правових нормах, спрямованих на захист будь-якого майнового права, у нормах про охорону майна у разі безвісної відсутності його власника) [3, с. 82].

Спеціальне енциклопедичне значення «майна» у цивільному праві зводиться до того, що це: 1) певна річ або сукупність речей, у тому числі гроші і цінні папери (вживається для визначення об'єктів права власності, предмета договорів дарування, майнового найму, позики тощо); 2) сукупність речей та майнових прав (прав вимоги) певної особи (актив) (вживається у нормах про охорону майна громадянина, визнаного безвісти відсутнім); 3) сукупність прав та обов'язків певної особи, які характеризують її майнове становище (до складу майна у даному розумінні входять речі і права вимоги, що належать певній особі і визначають актив майна, а також її борги, що становлять пасив майна, використовується у нормах стосовно спадкоємства, реорганізації юридичних осіб, оскільки до правонаступників переходять не лише права, а й обов'язки, тобто, створюється універсальне правонаступництво) [16, с. 551].

Єдиного законодавчого тлумачення терміна «майно» не існує, доктринальні ж його пояснення різняться залежно від мети, якої прагнув досягти той чи інший автор, формулюючи поняття майна або перелік тих явищ, які ним охоплюються. В сучасному цивільному праві поняття майно можуть охоплюватися різноманітні явища, оскільки він використовується в багатьох різних значеннях [14, с. 133].

Викладене засвідчує багатогранність поняття майна та можливість застосування терміну «майно» у різних змістовних значеннях у залежності від контексту правової норми та проблеми, яку належить вирішити в процесі правозастосування. Досягти єдиного і безумовного тлумачення цього терміну надзвичайно складно. Тому задля досягнення мети нашого дослідження ми спиратимемося у своїй праці на позицію, сформовану С. І. Шимон, яка стверджує, що майно являє собою ідею правової єдності всіх «предметів» (речі, гроші, майнові права), що належать конкретній особі, та робить висновок, що майном є матеріальні та/або нематеріальні, в тому числі ідеальні блага (їх сукупність), які мають вартісний характер, належать суб'єкту цивільного права на визначених правових підставах і, щодо яких він спроможний виявляти розпорядчу самостійність. Кожен складовий елемент майна має грошову оцінку, може виступати об'єктом цивільного обороту; як цілісне явище майно не здатне виступати об'єктом цивільного обороту, за винятком випадків, передбачених законом [14, с. 114].

Таким чином, ми можемо попередньо констатувати, що, по-перше, до складу майна фізичної особи входять речі, майнові права та майнові обов'язки; по-друге, до складу майна входять як матеріальні, так і нематеріальні блага; по-третє, майно виступає сукупністю виключно в юридичному сенсі як певний комплекс благ, які належать визначеній особі; по-четверте, кожен елемент у складі майна належить особі на конкретних правових підставах; по-п'яте, щодо кожного окремо взятого елемента у складі свого майна особа наділена розпорядчою самостійністю.

Окремої уваги заслуговує питання про складові елементи майна, яке є предметом управління або опіки, оскільки належить фізичній особі з недоліком цивільної дієздатності. Недолік цивільної дієздатності не впливає на обсяг цивільної правоздатності фізичної особи, тому така особа може бути власником будь-якого майна, яке може перебувати у власності фізичної особи. Це стосується речей, які в традиційному розумінні сприймаються як предмети матеріального світу.

Однак погляди на це питання також трансформувалися під впливом науково-технічного прогресу, що обумовило виникнення різних концепцій власності, зокрема концепцію «безтілесного майна», під яким розуміють так звані ідеальні майнові об'єкти, що має вартість і грошову оцінку, але не є матеріальним [15, с. 107]. До нього відносять об'єкти промислової власності (винаходи, «ноу-хау», промислові зразки й товарні знаки, фірмові найменування та ін.), об'єкти фінансової та комерційної власності, що виступають у вигляді права вимоги по грошових і товаророзпорядчих документах (облігації, векселі, чеки, паї, коносаменти й ін.) [15, с. 107].

Такий широкий підхід до трактування майна було започатковано в праві зарубіжних країн, де до майна віднесено також електроенергію та газ, інші види енергії й сировини [15, с. 106]. У німецькому праві під майном розуміється також сума прав, які мають грошову оцінку або піддаються грошовій оцінці, включаючи право власності, інші речові права, права патентні, права на товарні знаки та фірмові найменування тощо [4, с. 255].

Нині значну роль у трактуванні цього поняття відіграє Європейський суд з прав людини, який відносить до майна «...ру-

хоме й нерухоме майно, матеріальні й нематеріальні інтереси, такі, як акції, патенти, право на пенсію, право домоволодільця на стягнення орендної плати, економічні інтереси, пов'язані з веденням бізнесу, право займатися тією або іншою професією, правомірне очікування застосування певних умов до індивідуальної ситуації, що вимагає правового дозволу та інше» [9]. Усе це істотно розширює «горизонти» правового поняття речі як складового елементу майна.

Проте у наведених тлумаченнях, як очевидно, зведено до єдиної категорії речі та майнові права, які виступають різними елементами. Узагальнюючи позиції вчених та підхід законодавця, ми можемо констатувати, що у складі майна можна вирізнити майнові права та речі, які тлумачаться у широкому значенні (предмети матеріального світу та подібні явища – цінні папери, різні види енергії, газоподібні речовини тощо).

Речі та майнові права відображають позитивну складову майна, в якому прийнято виділяти також обов'язки. Хоча питання про те, чи входять вони до складу майна також дискутується в науці. Проте, як ми вже зазначали, обсяг цього правового поняття має визначатися у контексті конкретного предмета інтересу. Майно як сукупність прав і обов'язків (загальна сукупність) може бути зі знаком «плюс», але може бути й зі знаком «мінус», воно може бути цінністю, а може й не бути [9]. Так, у випадках, коли ми маємо справу з правонаступництвом, скажімо, в порядку спадкування, то майно має розглядатися в найширшому його значенні, яке обіймає і майнові обов'язки. Якщо буде йти мова про майно, за рахунок якого забезпечується цивільно-правова відповідальність, то таке поняття майна не може включати обов'язки, бо може оцінюватися виключно його «активна» частина.

У контексті предмета нашої уваги мова буде йти про майно, яке підлягає управлінню через неспроможність (з причини природного чи організаційного недоліку цивільної дієздатності) фізичної особи ним володіти і розпоряджатися самостійно. Таке управління не може залишити поза межами контролю сукупність майнових обов'язків фізичної особи, доля яких не може залишатися невирішеною. Тому об'єктом управління, опіки виступатиме майно як сукупність належних особі речей, майнових прав та обов'язків.

Крім того, як зазначав В. І. Синайський, термін «майно» вказує на ідею цінності, блага (bien, bona), «добра». Однак варто враховувати, що певний об'єкт може мати об'єктивну або суб'єктивну цінність залежно від того, чи є він цінністю для кожної людини з урахуванням часу й місця (pretium commune) або для окремої особи через особисту прихильність, інші емоції щодо такого об'єкта (pretium singulare) [9]. Так, річ, що має цінність для її власника, може не викликати інтересу інших осіб, бо не становить для них жодної цінності. Проте у випадку визнання суспільством особи як видатної, її речі набувають, крім особистої, також і суспільної значущості. Проте цінність залежить також від суб'єктивного усвідомлення. Недієздатна особа, не здатна розуміти значення своїх дій, або особа, яка не знає справжньої цінності певного майна, не може його сприйняти як таке [4, с. 255].

Інший аспект майна, як ми вже відмітили, виявляється у розпорядчій самостійності його власника. Сутність поняття «майно» має пов'язуватися з автономією волі особи, яка в змозі розпоряджатися ним на власний розсуд [14, с. 112]. Володіння майном (наявність майна, здатність мати майно) є конститутивним моментом правоздатності особи, а набуття чи відчуження майна є актом реалізації її правоздатності [5, с. 221]. Проте через свій вік діти, не маючи повного обсягу дієздатності, або особи, які є дієздатними, але визнані судом безвісно відсут-

німи, не можуть самостійно здійснювати свої права щодо свого майна, тому їхнім майном управляють інші особи.

Виходячи з сутності категорії «майно» як об'єкта цивільних прав фізичної особи з недоліками цивільної дієздатності, можна зробити висновок, що така фізична особа наділена всіма правами щодо майна, як і будь-яка інша фізична особа, обсяг дієздатності якої є повним і не обмеженим судом. Згідно зі ст. 173 Сімейного кодексу України батьки і діти, зокрема ті, які спільно проживають, можуть бути самостійними власниками майна, але при вирішенні спору між батьками та малолітніми, неповнолітніми дітьми, які спільно проживають, щодо належності їм майна вважається, що воно є власністю батьків, якщо інше не встановлено судом [2].

Малолітні, неповнолітні особи можуть набувати майно у власність за договором дарування, у спадщину, у зв'язку з реалізацією своєї інтелектуальної, творчої діяльності, а також в інший спосіб, визначений законом. Проте реалізувати своє право розпорядження, відчуження даного майна в силу своїх природних здатностей та можливостей не можуть, або ж можуть, але за згодою законних представників (якщо мова йде про неповнолітніх).

Висновки. Підсумовуючи, зазначимо, що майно виступає основою сучасного цивільного обігу, тому важливим для захисту та правової охорони майнових прав та інтересів фізичних осіб, які в силу певних причин не можуть самостійно здійснювати свої суб'єктивні права та виконувати юридичні обов'язки, є інститут управління майном.

Щодо майна, яке належить фізичній особі з недоліком цивільної дієздатності прийнятні категорії визначення загального поняття майна як юридичної сукупності майнових благ, що належать суб'єкту цивільного права на визначених правових підставах і щодо яких він спроможний виявляти розпорядчу самостійність. Предметом управління (опіки) виступає майно фізичної особи з недоліком цивільної дієздатності у його широкому значенні, що об'єднує належні особі: речі (предмети матеріального світу, гроші, у тому числі безготівкові та електронні, цінні папери, у тому числі документарні та бездокументарні, різноманітні види енергії), майнові права та майнові обов'язки.

Література:

1. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 40 – Ст. 356.
2. Сімейний кодекс України від 10 січня 2002 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2002 р. – № 21. – Ст. 135
3. Головченко В. В., Ковальський В. С. Юридична термінологія: Довідник. – Київ: Юрінком Інтер 1998. – 224 с.
4. Єрмоленко В. М. Майно як об'єкт цивільних правовідносин / В. М. Єрмоленко // Держава і право. Юрид. і політ. науки: зб. наук. праць. – 2004. – Вип. 24. – С. 253-258.
5. Лапач В. А. Система объектов гражданских прав в законодательстве России: дис. докт. юрид. наук: 12.00.03 / В. А. Лапач. – Ростов-на-Дону, 2002. – С. 221.

6. Мейер Д. И. Русское гражданское право: в 2 частях: По исправленному и дополненному 8-му изданию, 1902 г. / Д. И. Мейер. – М.: Статут, 1997. – Ч. 1. – С. 139.
7. Науково-практичний коментар до Цивільного кодексу України: У двох томах [Текст] / За ред. О. В. Дзери (кер. авт. кол.), Н. С. Кузнецової, В. В. Луця. – Науково-практичний коментар до Цивільного кодексу України у двох томах. – Київ: Юрінком Інтер, 2005 – Том I. – 832 с.
8. Новий тлумачний словник української мови: У чотирьох томах / укладачі Яременко Василь Васильович, Сліпушко Оксана Миколаївна // Київ: Видавництво «Аконіт», 2000. – 2 том – С. 551.
9. Пацурківський Ю. П. Основні концептуальні підходи до визначення поняття «майно» / Ю. П. Пацурківський // Науковий вісник Чернівецького університету: зб. наук. праць. – Чернівці: Рута, 2007. – Вип. 427. – Правознавство – С. 52-58. – Режим доступу: <http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:4n78QMTT4pEJ:pravoznavec.com.ua/period/article/12823/%25DE+%&cd=9&hl=ru&ct=clnk&gl=ua>
10. Римське приватне право (Конспект лекцій. Практикум). — Х.: «Одіссей», 2000. – 272 с. – С. 90.
11. Ромовська З. Українське цивільне право. Загальна частина: Академічний курс [Текст]: [підручник] / З. Ромовська; МОНМолодьспорт України. – Видання третє, доповнене. – Київ: «ВД» Дакор, 2013. – 672 с.
12. Рубанчук Г. С. Недолік цивільної дієздатності фізичної особи: поняття, види / Г. С. Рубанчук // Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія № 18. Економіка і право: зб. наук. праць. – Випуск 26. – К.: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2014. – С. 154-161.
13. Шершеневич Г. Ф. Учебник русского гражданского права (по изданию 1907 г.) / Г. Ф. Шершеневич. – М.: «СПАРК», 1995. – 556 с.
14. Шимон С. І. Теорія майнових прав як об'єктів цивільних правовідносин: [монографія]. / С. І. Шимон. – К.: Юрінком Інтер, 2014. – 664 с.
15. Шимон С. І. Цивільне та торгове право зарубіжних країн: [навч. посіб.]. (Курс лекцій) / С. І. Шимон. – К.: КНЕУ, 2004. – 220 с.
16. Юридична енциклопедія: В 6 т. / Редкол.: Ю. С. Шемшученко (відп. ред.) та ін. – К.: «Українська енциклопедія» ім. М. П. Бажана, 2001. – Т. 3. 792 с.

Рубанчук Г. С. «Имущество» физического лица с недостатком гражданской дееспособности: понятие и состав

Аннотация. Статья посвящена правовой категории «имущество», его составу, а также выяснению, что является имуществом физического лица с недостатком гражданской дееспособности.

Ключевые слова: имущество, недостаток дееспособности, управления имуществом.

Rubanchuk H. “Property” of a natural person lacking civil capacity: concept and composition

Summary. The article is devoted to the legal category of “property”, its composition, and determination of the concept of the property of a natural person lacking civil capacity.

Key words: property, lack of civil capacity, property management.